

V Peatükk: Eesti ja Euroopa Liit

Eesti on alates oma iseseisvuse taastamisest 1991. aastal võtnud teadliku suuna integreerumiseks Euroopa Liiduga ning teinud kõik endast sõltuva, et see soov muutuks reaalsuseks. Euroopa Liidu liikmeks astumise ametliku avalduse esitas Eesti novembris 1995 ja 4. detsembril 1995 otsustas ministrite nõukogu rakendada Eesti suhtes Euroopa Liidu lepingu artiklis O sätestatud protseduuri, mis näeb ette konsulteerimise komisjoniga.

Euroopa Liidu liikmeks saamine eeldab:

- et kandidaatriik on saavutanud demokraatia, õigusriigi, inimõigused ning vähemuste austamist ja kaitset tagavate institutsioonide stabiilsuse;
- toimiva turumajanduse olemasolu, samuti suutlikkust toime tulla konkurentsivõime ja turujõududega liidu piires;
- võimet võtta endale liikmekohustused, kaasa arvatud kinnipidamine poliitilise, majandus- ja rahaliidu eesmärkidest.

Komisjoni arvamus Eesti Euroopa Liidu liikmeks astumise kohta on üles ehitatud lähtudes eeltoodud nõuetest ning annab lõpetuseks üldhinnangu Eesti olukorrale ja väljavaadetele liidu liikmestaatuse tingimuste seisukohalt ja teeb soovitusel ühinemisläbirääkimisteks.

12. juunil 1995 kirjutati alla Euroopa ühenduste ja Eesti vahelisele Euroopa lepingule. Eesti ratifitseeris selle lepingu 1. augustil 1995. Leping jõustub, kui selle on ratifitseerinud kõik EL liikmesriigid ning seejärel saab sellest Eesti ja Liidu vaheliste suhete õiguslik alus. Euroopa lepingu institutsionaalne raamistik tagab kõigi suhtlemisvaldkondade rakendus-, haldus- ja seiremehhanismi. 1997. aasta lõpul nimetati Eesti Euroopa Liidu laienemise esimese ringi kandidaadiks koos Poola, Ungari, Tšehhi, Sloveenia ja Küprosega.

Komisjoni arvamus osas B “Liikmelisuse kriteeriumid” on poliitiliste ja majanduslike kriteeriumide järel vaatluse all Eesti riigi võime võtta liikmekohustused. Muuhulgas on analüüsitud ka hariduse ja koolituse olukorda Eestis.

5.1 Haridus ja koolitus

Euroopa ühenduse asutamislepingu artiklites 126 ja 127 on sätestatud, et ühendus annab oma panuse kvaliteetse hariduse arengusse ning rakendab kutsekoolituspoliitikat, mis on suunatud Euroopa mõõtme edendamisele hariduses ning tööturu tootmisharulise kohandamise ja reaktsoonivõime laiendamisele sellise poliitika kaudu. Euroopa lepinguga on ette nähtud koostöö haridustaseme ja kutsekvalifikatsiooni parandamiseks, kuigi Euroopa Liidu Hariduse Valges raamatus sellealaseid meetmeid pole.

Komisjoni arvamuse esitamise ajal (1997.a.) ulatusid Eesti hariduskulutused 5.7%-ni sisemajanduse kogutoodangust. Haridusse on suunatud 17.0% riigieelarvest.

Eesti riik on algust teinud reformidega haridus- ja koolitussüsteemi kõikidel tasanditel, et kohandada riiki turumajandusel põhineva demokraatliku ühiskonna vajadustega. Seda on vaja mitte üksnes edusammude tegemiseks majanduslike põhitegurite osas (nagu tootlikkus ja toodangu kvaliteet, konkurentsivõime rahvusvahelisel turul, erasektori areng, tööjõu liikuvus ja tööpuudus), vaid ka tagamaks ühiskonna demokraatlikke funktsioone.

Praegu ei ole olemas riigi tasandil kokkulepitud ülddist kutsekoolitusstrateegiat, kuid kutsekoolituse tähtsus riigi poliitikas suureneb. Haridusministeeriumi ümberstruktureerimisel 1996. aasta alguses moodustati kutseharidus- ja koolitusosakond. Tempuse programm on andnud oma osa kõrgharidusreformi eesmärkide saavutamisse ning loonud aluse koostööks EL kõrgharidusalaste institutsioonidega.

Komisjoni hinnang hariduse kohta Eesti oli üldiselt positiivne. Ainsa märkusena oli mainitud, et haridus- ja koolitussüsteemide taseme üldiseks parandamiseks on vaja Eesti teha märkimisväärsed investeeringuid õppekavareformi, õpetajate koolitusse, õpikutesse, seadmetesse ja ehitistesse. Rahanappuse tõttu võtab see tõenäoliselt aega aastaid. Hoolimata saavutustest on reformid ikka veel algusjärgus ning tuleb pingutada, enne kui koolitussüsteemi võib pidada EL ja liikmesriikide nõuetega kooskõlas olevaks.

Järeldustes öeldi, et ühinemise seisukohalt ei tohiks selles valdkonnas eeldatavasti probleeme tekkida.

5.2 Elukestev õpe ja Euroopa Liit

Elukestval õppel on Euroopa Liidus eriline koht, sest seda loetakse üheks peamiseks vahendiks, mis võimaldab kõikidel inimestel arendada oma potentsiaali täiuslikkuseni ning tunda end osalisena ühiskonna elus. Alates 1996. aastast, mil viidi läbi *Euroopa elukestva õppe aasta*, on õppimise võimaluste loomine kõikidele inimestele kogu nende elu kestel võetud haridusstrateegia tugipunktiks. Selle on omaks võtnud ka enamused EL liikmesriike. Heaks tavaks on kujunenud, et EL eesistujamaa korraldab vähemalt ühe kõrgetasemelise (valitsustevahelise) konverentsi täiskasvanuhariduse või elukestva õppe teemadel. Nii on see olnud ajast, kui EL presidendiks oli Kreeka. Viimastel aastatel on seda tava järginud Inglismaa, Saksamaa ja Soome. Iga järgmine riik on püüdnud anda midagi rohkem eelmistest, kujundamaks Euroopa Liidust ⇒ Teadmistekeskne Euroopa (*Europe of Knowledge*). Viimaseks näiteks võiks tuua EL Hariduse ja kultuuri peadirektoraadi poolt väljatöötatud dokumendi – *Elukestva õppe rakendamine aktiivse kodaniku kujundamisel teadmistekesksetes Euroopas*, mida arutati märtsis 2000 Lissabonis EL valitsustevahelisel konverentsil³². Portugal EL eesistujamaana annab oma panuse elukestva õppe arendamisse.

On päris selge, et Eestil, kes on teel Euroopa Liitu, tuleb omaks võtta kõik need direktiivid ja juhtnöörid ning töötada ka Eestis välja elukestva õppe strateegia. Eeskujuks võib siin võtta mitmeid EL liikmesriike, kes viimaste aastatega on teinud märkimisväärsed edusamme selles valdkonnas. Antud uuringu mahu vähenemine ei võimaldanud teha põhjalikku analüüsi arenenud Euroopa maade täiskasvanuharidust/elukestvat õpet puudutavatest dokumentidest ega ka tuletada sellest järeldusi Eesti kohta. See töö seisab alles ees. Kuid mõningaid näiteid siiski tuuakse. Kõige kaugemale on kahe viimase aasta jooksul jõudnud suurbritannia, kes on välja töötanud Elukestva Õppe Valge Raamatu – *Õppida, et olla edukas*³³ (millele eelnes elukestva õppe roheline raamat – *Õppiv ajastu*) ning võtnud/võtnas vastu seadust väljatöötatud arengukava elluviimiseks. Kiire arengu on läbinud ka Soome, kelle haridussüsteem on radikaalselt uuendatud ning kes on välja töötanud Riikliku strateegia aastateks 2000 – 2004: *Haridus, kooolitus ja teadus infoühiskonnas*³⁴, kus pearõhk pannakse

³² Vt. Implementing Lifelong Learning for Active Citizenship in a Europe of Knowledge. LAC/TN/ET DG-EAC 25.02.00. Lisbon Launch Conference, March 2000. Directorate General for Education and Culture Workong Paper.

³³ Learning to Succeed. White Paper. <http://www.dfee.gov.uk>

³⁴ Education, Training and Research in the Information Society. A National strategy for 2000 – 2004. 1999. Helsinki, Ministry of Education.

kõikidele inimestele õpivõimaluste tagamisele. Oma haridussüsteemi uuendab ka Saksamaa, otsides uusi võimalusi töö ja õppimise ühildamiseks, kutseoskuste omandamiseks tööpaigas jm.

5.2.1 Suurbritannia ja elukestev õpe

Antud osas käsitletakse mõningaid momente Suurbritannia täiskasvanuhariduse edendamiseks viimastel aastatel väljatöötatud materjalidest, tuues eelkõige välja need tahud, mis on olulised ka Eestis ning mille rakendamine ei tohiks takerduda puuduvate ressursside taha. Seejuures piirdatakse vaid materjalide refereerimisega.

Nagu eespool mainitud, on vähem kui kahe aastaga töötatud Suurbritannias välja kaks olulist dokumenti – Elukestva Õppe Roheline ja Valge raamat. Esimene – Roheline Raamat kandis alapealkirja *Õppiv ajastu* ning oli mõeldud alusmaterjaliks laiemale diskussioonile. Teine – Valge Raamat pealkirjaga *Õppida, et olla edukas* on juba vormistatud ametlikuks dokumendiks, millele peavad tuginema järgnevatel aastatel haridusreformid.

Autorite nägemus/visioon õppivast ajastust on "... kujundada uus õppimiskultuur ja –kirg, millele rajaneb rahvuslik kompetentsus ja isiklik õitseng/edu; julgustada ettevõtlikkust ja uuendusi ning aidata üles ehitada sidusam ühiskond. Tahame, et iga inimene saaks kasu võimalustest, mida õppimine pakub, ning seda nii isiklikus plaanis kui ka kogukonna rikastumise kaudu. See visioon võtab arvesse kõiki neid muudatusi, mis on toimunud majanduses, eelkõige info- ja kommunikatsioonitehnoloogia mõjul, samuti inimese võimet kohaneda ja omandada uusi oskusi"³⁵.

Elukestva Õppe Valges Raamatus on fikseeritud järgmised **printsüübid**, mis võeti aluseks juba Rohelise Raamatu väljatöötamisel:

- Investeering õppimisse kõigile kasutoomise eesmärgil;
- Õppimist segavate takistuste kõrvaldamine;
- Inimese ja tema vajaduste asetamine esikohale;
- Vastutuse jagamine tööandjate, töövõtjate ja regionaalsete organisatsioonidega;

³⁵ Education, Training and Research in the Information Society. A National strategy for 2000 – 2004.

- Investeeringud maailmatasemel haridusse, mis suudaks taastoota ühiskonnale kasulikke väärtusi;
- Jõudude ühendamine ja koostöö kõikidel tasanditel kui edu saavutamise alus³⁶.

Autorid usuvad, et need printsiibid võimaldavad suunata ja varustada informatsiooniga uue, täiskasvanutele mõeldud (16 aastat ja vanemad) õppestruktuuri arengut 21. Sajandil.

Oma eesmärkide saavutamiseks on Suurbritannia valitsus kavandanud järgmised sammud:

1. Riigipoolne tellimus täiendava 500 tuhande jätku- ja kõrgharidusega spetsialist koolitamiseks aastaks 2002.
2. Tööstusülikooli (*University for Industry*) käivitamine 1999. aasta lõpuks, eesmärgiga muuta enesetäiendamine kättesaadavamaks nii üksikisikutele kui oma töötajate koolitamisest huvitatud firmadele.
3. Individuaalsete õppekontode avamine, julgustamaks inimesi õppimise nimel rohkem säästma ning 150 miljoni naelsterlingi eraldamine ühele miljonile inimesele, toetamaks investeerimist õppekontodele konkreetse projekti käivitamise faasis.
4. Investeerimine noortes, tagamaks 16 aastaste noorte suuremat huvi edasiõppimise vastu (põhikooli lõpetamise järel).
5. Kahekordistada investeeringuid kirja- ja arvutusoskuste omandamise projekti, Eesmärgiga kaasata vähemalt 500 tuhat täiskasvanut antud projekti aastaks 2002.
6. Laiema osalemise ja enesetäiendamise kättesaadavuse tagamine nii jätkuhariduse, täiskasvanukoolituse, kõrghariduse kui ka regionaalsete haridusasutuste ja Tööstusülikooli tegevuse toetamise (sh. ka majandusküsimuste lahendamise) kaudu.
7. Haridusele esitatavate nõuete pidev tõstmine 16 aastaste ja vanemate vanusegrupile, mille eest vastutab spetsiaalne koolitusnõuete nõukogu.
8. Selgete oskus- ja kvalifikatsiooninõuete väljatöötamine ja vastava selgitustöö tegemine, mis on riigi seisukohalt määrava tähtsusega.
9. Koostöö tegemine äriühingute, töövõtjate ja ametiühingutega, tagamaks kutseoskuste pidev täiendamine töökohal.
10. Selge ja konkreetse kvalifikatsioonisüsteemi loomine, mida arvestaksid nii akadeemilist kui kutsealast haridust pakkuvad institutsioonid eeldusel, et see vastaks nii tööandjate kui töövõtjate vajadustele.

On päris selge, et kõik nimetatud abinõud täiskasvanuhariduse rolli oluliseks tugevdamiseks pole Eestis realiseeritavad, kuid suundumus peaks ka meil oluliselt muutuma.

Ometi pole selliste hariduspoliitiliste dokumentide koostamine ainsaks vahendiks, kuidas Suurbritannia valmistub konkurentsivõimeliseks tegutsemiseks 21. sajandil. Samaväärset tähelepanu osutatakse ka uurimisprogrammidele, mis peavad toetama kavandatu elluviimist. Vast kõige laiemamahuliseks uurimisprojektiks on *Õppiv ühiskond: teadmised ja oskused kasutamiseks igapäevatoos*. Seda kompleksprogrammi toetavad nii Majandus- kui Sotsiaaluuringute Nõukogu. Programm koosneb 14 uurimisprojektist, haarates erinevates projektimeeskondades üle 50 uurija. Uurimisobjektiks on kõikvõimalikud erinevad õppimisvormid (nii formaalsed, mitteformaalsed kui in-formaalsed) pärast kohustusliku kooliprogrammi läbimist. Selline uurimisprogramm on vastuseks suurenevale rahvuslikule konsensusele, mis tunnistab, et Suurbritannia peab radikaalselt muutma nii oma mõtlemismalle kui ka haridus- ja koolituspraktikat, kui ta tahab säilitada oma majanduslikku tugevust koos kõrge elukvaliteedi, poliitilise vabaduse ja sotsiaalse õiglusega, mis kehtib kõikide Suurbritannia kodanike suhtes. Uurimisprogrammis osalejad on püstitanud eesmärgi jõuda jälle **õppiva ühiskonna** olemusele, samuti laiendada selle võimalusi, aitamaks kaasa nii töös kui ka teistes täiskasvanud inimese eluvaldkondades vajaminevate teadmiste ja oskuste arendamisele.

On selge, et kirjeldatud uurimisprojekt omab erakordset tähtsust ning selle üldistatud tulemusi saavad loodetavalt kasutada ka teiste riigid. Ometi on igal riigil oma iseärasused, mida on võimalik selgitada vaid oma uuringute kaudu. See on ka põhjus, miks osa eespool kirjeldatud eesmärkidest on püstitanud endale ka Eesti uurijad oma jätkuprojektiga.

5.2.2 Soome täiskasvanuhariduse kontseptsioon

Soome alustas oma haridussüsteemi radikaalset reformimist 1990-ndate aastate keskel ning tänaseks toimib see täiesti uutel alustel. 1996 aasta lõpul, tehes kokkuvõtteid Euroopa Elukestva Õppe Aastast, ütles Soome tollane haridusminister Markku Markkula –

³⁶ 1999. Helsinki, Ministry of Education.

“Elukestva õppe aasta on tähendanud meile arusaamist, et me liigume õpetamise keskselt mõtlemiselt ja tegutsemiselt ühiskonna poole, kus rõhuasetus on aktiivsel õppimisel ja meetoditel, mis seda toetavad³⁷. Kõige üldisemate printsiipidena hariduse edendamisel nimetas Soome järgmisi:

- Hariduse kõrge kvaliteet
- Võrdsed võimalused
- Elukestev õpe.

Ning fikseeriti järgmised prioriteedid:

- Kindlusetunne hariduse
- Mitte kunagi liiga vana, et õppida
- Hariduselt töö(jõu)turule, töö(jõu)turult haridusele
- Globaliseerumine kui igapäeva elu osa
- Keeleprogrammide mitmekesistamine
- Infostrateegia
- Pidev areng kui elustiil
- Teadmiste täiendamine teadusliku *know-how* valdkonnas
- Kvaliteet läbi hindamise/evalveerimise

Soome kui Eesti lähima naabri täiskasvanuhariduse kontseptsiooni käsitlemisel ei tahaks mitte niivõrd peatuda selle sisulisel küljel kui rahastamisel, mis näitab Soomes selle haridusvaldkonna tähtsustamist. Kogu Soome Haridusministeeriumi aastasest büdžetist kuulub täiskasvanuhariduse rahastamiseks 14%, mis tähendab 3.5 miljardit FIM (umbes 580 Eurot). Sellest umbes üks kolmandik on ette nähtud üld- ja vabahariduseks, üks kolmandik esmaseks ja täiendavaks kutsehariduseks ja üks kolmandik täiskasvanute kõrghariduseks. Rahalises väljenduses kuulub suurim toetus tööalasele täiendõppele (650 miljonit FIM) ja täiskasvanuhariduse keskustele (350 miljonit FIM). Soome riigieelarvest finantseeritakse töötute koolitust 1.7 miljardit FIM ulatuses. Tööandjate informatsiooni põhjal kulutavad nad igal aastal personali koolitamiseks peaaegu 5 miljardit FIM³⁸.

³⁷ Soome haridusministri ettekandest Elukestva Õppe Aasta lõpukonverentsil Kopenhagenis 1996.a.

³⁸ Education in Finland. Adult Education and Training. 1999. Ministry of Education. National Board of Education. Pp.29 – 30.

Päris selge, et Eesti jääb sellisest riigipoolsest toetusest kaugele maha, kuid tähtis meie jaoks on näha, millist täiskasvanuhariust ning millises proportsioonis Soome riik toetab. Nagu nähtub, on see Põhjamaade traditsioone järgides väga suur vabahariduse valdkonnas, kuid hakkab üha enam kalduma tööhariduse poole. See täiskasvanuhariduse osa on ka Eestis täna jõudnud oma tähtsusele esikohale.

Kokkuvõte

Euroopa Liidu ja tema liikmesriikide seisukohad ning väljatöötatud juhendmaterjalid täiskasvanuhariduse/elukestva õppe/õpiühiskonna kohta omavad aasta-aastalt Eestile üha suuremat tähtsust. Üks asi on, kuidas Eesti võiks nendelt eeskujut võtta, kui me ei taha jääda Euroopa Liidu perifeeriaks, kus valdav enamus elanikkonnast on suhteliselt madala haridustasemega ja seega odav tööjõud (muide selleine taotlus paistis välja 1993. aastal allkirjastatud IMF Memorandumis, kus rõhutati Eesti elanikkonna liiga kõrget haridustaset ning tehti ettepanek hariduskulutusi kolmanda võrra kärpida), selle asemel, et rakendada täiskasvanuharidust majanduse (ja kogu ühiskonna) edendamise vankri ette ning saavutada elatustaseme kiire tõus veel enne Euroopa Liiduga ühinemist. Teine asi puudutab selliseid 'eurodokumente', mis liitumisel muutuvad meile kohustuslikuks. Seega oluliseks saab (täiskasvanu)haridussüsteemide ühildamine. Selles suunas töö Eestis juba täna käib.

Kokkuvõte. Järeldused. Ettepanekud.

Milliseid üldistusi võiks uuringu põhjal teha? Kõigepealt peab mõnma, et kinnitust on leidnud kõik püstitatud hüpoteesid:

1. Eesti täiskasvanuhariduse olemasolevad komponendid ei funktsioneeri terviklikult ja ei ole suunatud ühtsete eesmärkide saavutamisele.

Kuigi Täiskasvanute koolituse seaduse järgi on täiskasvanuhariduse koordineerimine pandud Haridusministeeriumi õlgadele, toimub tegevus selles valdkonnas pigem iseregulatsiooni kui regulatsiooni kaudu. Vastutus on jagunenud kolme sektori – riikliku (siia kuulub ka avalik-õiguslik sektor), era ja mittetulundus- ehk kolmanda sektori vahel, millest igal on ka oma konkreetsed eesmärgid. Erasektor, mis põhiliselt tegeleb täiskasvanute tööalase koolitusega, on eelkõige huvitatud koolitusest kui ärilisest tegevusest, mis tingib ka nende poolt pakutava koolituse väga kõrged hinnad. Kolmas sektor – valitsusvälised mittetulundusühingud (siia alla kuuluvad ka nn. katusorganisatsioonid, eelkõige Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon ‘Andras’, Eesti Vabaharidusliit ja Avatud Hariduse Liit) on oma tegevuse peaesmärgid püstitanud missioonina. Näiteks on ETKA ‘Andras’ missiooniks: taotleda oma liikmeskonna kompetentsuse tõusu andragoogika alal; väärtustada andragoogilisi teadmisi, hoiakuid ja suundumusi, uskudes elukestva õppimise ideesse ja täiskasvanud inimese õpivõimesse; ‘Andras’ on seadnud oma ideaaliks läbi koolituse harituks saamise ja Eesti kujunemise õppivaks ühiskonnaks. Riiklikul sektoril puudub üldse oma ühene nägemus täiskasvanuharidusest kui haridussüsteemi olulisest osast, rääkimata konkreetsetest eesmärkidest ning vahenditest nende eesmärkide saavutamiseks. Viimaste aastate jooksul, kui püütakse välja töötada uut hariduskontseptsiooni, on sinna püütud lülitada ka täiskasvanuhariduse osa, kuid paraku ei saa rääkida veel tulemustest.

2. Eesti täiskasvanuhariduse andmebaasi koostamine on raskendatud, kuna puudub süstematiseeritud informatsioon täiskasvanuhariduse komponentidest ja koolitamisega tegelevate haridusasutuste litsentseerimise alused.

Antud grandiprojekti raames koostati Eesti täiskasvanukoolitajate andmebaas (Vt. <http://www.andras.ee/abaas.htm>), mille aluseks võeti kättesaadav informatsioon – reklaam, ajalehtede kuulutused, telefonikõned, äriregistri sissekanded jm. Seda 1998 aastal valminud algvarianti on mitmed korrad korrigeeritud. Uuringu käigus püüti koguda täpsustatud andmeid ligi 500 andmebaasis fikseeritud täiskasvanute koolitusega kui põhitegevusega tegeleva asutuse/firma/keskuse kohta. Vastavale ankeedile reageeris nendest vaid napilt üle 80-ne. Ülejäänud ei leidnud olevat vajalik enda kohta teavet jagada. Ilmselt on tegu kartusega tugevas konkurentsi tingimustes ennast ‘paljastada’. Eriti kitsid ollakse informatsiooni jagama, kui tegemist on koolituse finantseerimist puudutava küsimusega. Negatiivse tendentsina tuleb mainida seda, et küsimusele, “kas te olete huvitatud andmebaasi laiendamist ning sinna informatsiooni lisamisest koolitusvaldkondade, koolituskalendri, hindade jm. kohta”, vastas enamus negatiivselt. Põhjendus – meil on oma interneti lehekülg! Siit siis ka vastuolu – potentsiaalsed õppijad kurdavad vähese informatsiooni ja sellele raske ligipääsu üle, koolitajad aga pole huvitatud süstematiseeritud informatsiooni jagamisest. Negatiivseks tuleb lugeda ka seda, et Eesti Statistikaametis puuduvad olulised andmed täiskasvanuhariduse ja -koolitajate kohta. Mitmetel põhjustel pole siiani käivitunud ka koolitusasutuste litsentseerimine, mis peaks andma võimaluse ülevaate saamiseks, programmide, pakutavate õppekavade, koolituses osalevate õppejõudude jm. kohta.

3. Eesti täiskasvanuhariduse roll on ühiskonnas muutumas, kuid olulisemad sammud süsteemi rajamiseks on veel astumata.

Esimese poole kinnituseks võib esitada järgmiseid fakte:

- mõisteid *elukestev õpe* ja *õppiv ühiskond* kasutatakse poliitikute, eriti haridus- poliitikute ja -ametnike poolt tunduvalt sagedamini kui veel aasta tagasi. Kuigi esialgu on need tühjad sõnad, millel puudub konkreetne sisu (see kinnitab hüpoteesi teise poole õigsust);
- Täiskasvanute koolituse seaduse muudatusega suurendati oluliselt Täiskasvanuhariduse Nõukogu pädevust ning pandi kohustuseks nõustada Vabariigi Valitsust täiskasvanuhariduse küsimustes; esimest korda on nimetatud Nõukogu raames erinevad ministrid (haridus-, sotsiaal- ja majandusminister) ning Riigisekretär asunud tegema reaalselt koostööd täiskasvanuhariduse edendamiseks Eestis;

- Haridusministeerium on sõlminud koostöölepingud kahe täiskasvanuhariduse katusorganisatsiooniga (ETKA 'Andras' ja Eesti Vabaharidusliit), aitamaks koordineerida sellealast tegevust.

Hüpoteesi teist poolt kinnitavad asjaolud, et –

- riiklikul tasandil ei peeta vajalikuks koguda statistilisi andmeid täiskasvanuhariduse kui hariduse ühe olulise valdkonna kohta ning selline lõik puudub ka Statistikaameti aruandes; ilma algandmete olemasoluta pole aga kuidagi võimalik hakata tegema üldistusi ega prognoose, millele rajada ühtset süsteemi;
- täiskasvanuharidust käsitletakse haridusdokumentides kui mitteolulist sektorit; väljatöötatavas haridusstrateegias on täiskasvanuhariduse osa tühine ning terminid pole kooskõlas teiste sektoritega;
- täiskasvanuhariduse poliitika kujundamise vajadust pole tunnetatud;
- suur osa täiskasvanuhariduse edendamisest on seni kolmanda sektori kanda; jm.

Järeldused

(1) Täiskasvanuhariduse edendamine on seni olnud Eesti Vabariigis põhiliselt kolmanda sektori õlgadel, kellel puuduvad nii pädevad andmed kui raha valdkonna tõhusaks arendamiseks.

(2) Riigi osalus nii täiskasvanuhariduse poliitika väljatöötamisel kui täiskasvanute koolitamisel on olnud tagasihoidlik ning jäänud oluliselt alla formaal- e. kooliharidusele.

(3) Seni on uurijatepoolse initsiatiivi tulemusena läbi viidud mitmeid uuringuid täiskasvanuhariduse valdkonnas, mis seni on ühtseks tervikuks üldistamata (käesoleva grandiprojekti raames siiski tehti koostööd suurema uurijate grupiga), Puudub Haridusministeeriumi tellimus, mis annaks võimaluse pidevaks täiskasvanute koolitusvajaduse selgitamiseks, aga ka tervikliku nägemuse loomiseks Eesti sobitamiseks teiste Euroopa riikide, eelkõige aga Euroopa Liidu täiskasvanu- hariduse süsteemi.

(4) Täiskasvanuhariduse edendamiseks ning elukestva õppe juurutamiseks Eestis, aga ka liitumiseks Euroopa Liiduga ning ühinemiseks Euroopa täiskasvanuhariduse süsteemiga pole

Eesti täna veel valmis. Oluline mahajäämus on nii hariduspoliitiliste dokumentide kui täiskasvanuhariduse süsteemi väljatöötamise ja koordineerimise osas. Puudub täiskasvanuhariduse ja -koolituse rahastamise kontseptsioon.

Ettepanekud

- ❖ **Kaasajastada Eesti täiskasvanuhariduse kontseptsiooni**
- ❖ **Korrastada Eesti täiskasvanuhariduse süsteemi**
- ❖ **Tõhustada Eesti täiskasvanud elanikkonna koolitust, aktiveerides selleks koostööd tööandjate, töövõtjate ja koolitusorganisatsioonide vahel**

Selleks:

- 1. Jõuda ühiskondliku kokkuleppeni elukestva õppe vajalikkuse tunnustamisel, töötada välja riiklik täiskasvanuhariduse poliitika ja rahastamise süsteem**
 - Moodustada töögrupp alusdokumentide koostamiseks ning korraldada ühiskondlik diskussioon arengukavade täpsustamiseks
 - Luua sihtasutus Eesti Täiskasvanuhariduse Rahastamise Fond ning töötada välja selle põhimäärus
 - Väärtustada Eurointegratsiooni protsessis koolituse osa
- 2. Tugevdada täiskasvanuhariduse juhtimist Eesti Vabariigi Haridus-ministeeriumis nii kvalitatiivselt kui kvantitatiivselt, reorganiseerides täiskasvanuhariduse talitus ELUKESTVA ÕPPE OSAKONNAKS ning suurendades töötajate arvu tunduvalt (käesoleval hetkel töötab osakonnas 2 inimest). Osakonna ülesanneteks on:**
 - Riikliku täiskasvanuhariduse poliitika elluviimine
 - Täiskasvanute tasemehariduse koordineerimine formaalhariduse süsteemis (õpe täiskasvanute gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes, rakenduskõrg- koolides ja ülikoolide avatud ülikoolides ning täiskasvanuhariduse keskustes)
 - Haridustöötajate ja pedagoogide täiendõppe koordineerimine

- Täiskasvanuhariduse keskuste/koolide litsentseerimise määruse väljatöötamine, litsentseerimise kontrollimine
- Elukestva õppe süsteemi reguleerimine
- Täiskasvanuhariduse Nõukogu tegevuse suunamine jm.

3. Luua Eesti Täiskasvanuhariduse Instituut, mille funktsioonideks on

- Eesti täiskasvanuhariduse kontseptsiooni ja arengukava koostamine
- Andmebaaside koostamine ja pidev korrigeerimine Eesti formaalse ja mitteformaalse täiskasvanuhariduse ning vabahariduse institutsioonide ja organisatsioonide, nendes teostatava koolituse valdkondade ja koolitajate kohta
- Eesti siseste täiskasvanukoolituse alaste projektide ja koostöö koordineerimine
- Täiskasvanuhariduse ja –koolituse alaste rahvusvaheliste suhete edendamine
- Täiskasvanuhariduse alaste teaduslike uuringute kavandamine ja teostamine
- Rahvuslike ja rahvusvaheliste täiskasvanuhariduse alaste konverentside ja seminaride korraldamine
- Info ja õppemetoodiliste materjalide hankimine, kirjastamine ja levitamine
- Täiskasvanute koolitajate/andragoogide ja koolituse juhtide ettevalmistamine (põhi- ja täienduskoolitus)
- Täiskasvanuhariduse ja –koolituse alase jooksva informatsiooni kogumine, talletamine ja levitamine jm.

4. Alustada riikliku tellimusena kõrgharidusega andragoogide ettevalmistamist

Tallinna Pedagoogikaülikoolis

- Andragoogika eriala avamine
- Andragoogika sisseviimine põhiõppeainena õpetajakoolituse õppekavadesse

5. Töötada välja ja käivitada Eesti täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsiooni 'Andras' kui kutseorganisatsiooni poolt täiskasvanute koolitajate atesteerimise süsteem ja alustada täiskasvanute koolitajate kutsetunnistuste väljaandmist.

Talvi Märja, emeriitprofessor

Grandihoidja

Kasutatud kirjandus:

- 1 Adult Education: The Hamburg Declaration. The Agenda for the Future. 1997. UNESCO: Institute for Education, Hamburg
- 2 Adult Learning in a World of Risk: Emerging Policies and Strategies. 1997. UNESCO: Institute for Education, Hamburg
- 3 Dohmen, G. 1996. Lifelong Learning. Guidelines for a Modern Policy. Bonn
- 4 Dohmen, G. 1998. The Future of Continuing Education in Europe. Lifelong Learning for All in Changed Learning Environments. Bonn
- 5 Education, Training and Research in the Information Society. A National strategy for 2000 – 2004. 1999. Helsinki, Ministry of Education.
- 6 Education in Finland. Adult Education and Training. 1999. Ministry of Education. National Board of Education.
- 7 Eesti haridusstrateegia (eelnõu). 1998. Tallinn, Haridusministeerium.
- 8 Eesti Täiskasvanuhariduse Programm. 1994. Tallinn. ETKA 'Andras', avaldamata käsikiri.
- 9 Framework for Priority Action for Change and Development of Higher Education. 1998. UNESCO, Paris
- 10 Kõik andmed selles osas pärinevad Haridusministeeriumi trükisest *Eesti õppeasutused 1998/99*.
- 11 Implementing Lifelong Learning for Active Citizenship in a Europe of Knowledge. LAC/TN/ET DG-EAC 25.02.00. Lisbon Launch Conference, March 2000. Directorate General for Education and Culture Workong Paper.
- 12 *Interdisciplinary Handbook of Adult Lifespan Learning*. /Ed. Jan D. Sinnott/. 1994. Greenwood Press. Westport, Connecticut.
- 13 Jarvis, P. 1990. *An International Dictionary of Adult and Continuing Education*. Routledge. London and New York.
- 14 Lifelong Learning. Guidelines for a Modern Policy. Bonn; Dohmen, G. 1998.
- 15 Lõhmus, M. 1998. *The Role of AEAE 'Andras' in Promoting Adult Education in Estonia*. In: Hinzen, H., Samlowski, M. (Eds.) *Adult Education and Development*. 50, 1998, IIZ/DVV, pp. 246 – 249.
- 16 Malan, T. 1987. *Educational Planning as a Social Process*. UNESCO,IIEP, Fundamentals of Educational Planning 33. Paris.

- 17 Märja, T. ja Vooglaid, Ü. Täiskasvanuharidus Euroopas 1995. Eesti aruanne. Tallinn, TPÜ
- 18 Ollesen, H.S. 1989. *Adult Education and Everyday Life*. Adult Education Research Group, Roskilde University Group.
- 19 Riigikogu (VII koosseisu) kultuuri- ja hariduskomisjoni (väljasõidu) istunigi materjalid, avaldatud artiklis *Haridus ja kool*.
- 20 Second International Congress on Technical and Vocational Education. Final Report. Seoul, 1999 UNESCO General Conference, 30th Session. 1999, Paris.
- 21 The future of Continuing Education in Europe. Lifelong Learning for All in Changed Learning Environment. ponn; *The Joy of Learning. A National Strategy for Lifelong Learning*. 1997
- 22 *The Golden Riches in the Grass. Lifelong Learning for All*. 1995.
- 23 Täiskasvanute vabahariduse rahvuslik programm. 1995. Tallinn: Kultuuri- ja Haridusministeeriumi Teataja.
- 24 Rogers, A. *Teaching Adults*. 1986. Open University Press, Milton Keynes. Philadelphia.
- 25 Riigikogu stenogramm 8. mai 1998.a.
- 26 Eesmaa, I. 1999. Aruanne Täiskasvanuhariduse Nõukogule.
- 27 Eesti ühiskond ja haridus – 2015. 1998. Koostanud K. Loogmaa ja E.-S. Sarv.
- 28 Koalitsioonilepe. 1999.
- 29 Learning to Succeed. White Paper. <http://www.dfee.gov.uk>
- 30 Märja, T. 1996. *Association of Estonian Adult Educators 'Andras'*. Baltic Dialogue, No. 1, 1996, pp. 18-19
- 31 Sarv, M. 1995. Estonian Popular Education League. History, Nowadays, Future. Baltic Dialogue, No. 3
- 32 Soome haridusministri ettekanne Elukestva Õppe Aasta lõpukonverentsil Kopenhagens 1996.a.
- 33 UNESCO Second International Congress on Technical and Vocational Education, 1999. Seoul.
- 34 Vabaharidusliidu põhikiri.
- 35 Vihalemm, P. 1998. *Popular Education*. In: Hinzen, H., Samlowski, M. (Eds.) *Adult Education and Development*. 50, 1998, IIZ/DVV
- 36 World Declaration on Higher Education for the Twenty-first Century: Vision and Action. 1998. UNESCO, Paris

- 37 Õppiv Eesti. Vabariigi Presidendi Akadeemilise Nõukogu ettekanne Riigikogule. 1998.
Tallinn: Haridusministeerium

**Täiskasvanuhariduse foorumi
TÖÖJÕUTURG JA TÖÖHARIDUS
lõppdokument**

Täiskasvanuhariduse foorumist osavõtjad on seisukohal, et:

- töökeskkonnas toimunud ja toimuvad muutused, s.h. tehnika ja tehnoloogia kiire areng esitavad üha kõrgemaid kompetentsusnõudeid tööjõule, seda alates töölistest kuni tippjuhtideni välja, sundides neid pidevalt ennast täiendama
- üha suurenev mure tööhõive püsimise ja tööpuuduse kasvu pärast eeldab töötute täiend- ja ümberõppesüsteemi kriitilist analüüsi, selle muutmist avatumaks (eelkõige tööotsijate kaasamist) ja paindlikumaks
- integreerumine Euroopa Liiduga esitab väljakutse Eesti tööalasele koolitusele, eeldades eurostandarditele vastava kompetentsuse omandamist
- demograafilise situatsiooni muutumisest johtuv töövõimelise elanikkonna vanuse tõus tingib vajaduse pühendada senisest enam tähelepanu täiskasvanud elanikkonna tööalase kompetentsuse tõstmisele pidevõppe kaudu.

Foorum analüüsis Eesti tööalase koolituse vastavust tänastele vajadustele ja leidis, et:

- puudub piisav info tööjõuturu kohta lähtudes hariduslikest tunnustest; vähe on uuritud tööandjapoolseid nõudeid töötajate tööalasele haridusele erialade, kutsealade ja ametialade lõikes;
- majanduse järsk kasv on tekitanud reas valdkondades kvalifitseeritud tööjõu nappuse - nõukogude perioodi tööalase koolituse käigus omandatud potentsiaal on ammendumas, puudub täiskasvanud elanikkonna ümber- ja täiendõppe süsteem;
- side sotsiaalsete partnerite (töövõtjad, tööandjad, koolitajad) vahel tööalase koolituse otstarbekuse ja kvaliteedi tagamiseks on nõrk; probleemne on koolitusturul pakutavate koolitusteenuste kvaliteedi määratlemine;
- vabariigis puudub ühtne täiskasvanuhariduse süsteem, koostöö riikliku ja erasektori ning valitsusväliste organisatsioonide vahel on puudulik;

- puudub täiskasvanute koolituse spetsialistide (nõustajad, juhendajad, koolituse korraldajad, täiskasvanute õpetajad) ettevalmistamise süsteem;
- täiskasvanute koolitust reguleerivate seadusandlike ja normatiivaktide süsteem on puudulik, olemasolev – aegunud.

Foorum teeb olukorra muutmiseks järgmised ettepanekud:

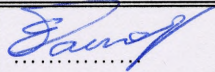
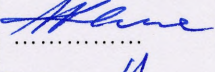
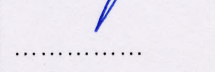
1. Täiskasvanute tööharidust, eriti spetsialistide ja oskustöölise ettevalmistust ning jätkukoolitust tuleb lugeda riikliku tähtsusega ülesandeks. Erinevate huvigruppide osavõtul on vaja kindlaks määrata täiskasvanuhariduse prioriteedid ja suunad, koostada ning esitada Riigikogu kultuurikomisjonile tööalase hariduse arengu kava. Sellest johtuvalt komplekteerida programmitoimikond asjatundjate komisjoni staatuses Eesti täiskasvanute haridussüsteemi projekteerimiseks.
2. Ümber töötada täiskasvanute koolitamist reguleerivate seadus- ja normatiivaktide süsteem.
3. EV Haridusministeeriumil, Majandusministeeriumil, Sotsiaalministeeriumil jt. riigi ja munitsipaalasutustel näha ette rahalised vahendid tööharidusalaste uuringute teostamiseks; kõrvuti sotsiaalse haridusvajaduse uurimisega on vaja tegeleda enam majandusliku haridusvajaduse väljaselgitamisega.
4. Asutada vabariiklik hõiveprognostika ja isiksusliku nõustamise teenistus.
5. Täiskasvanute tööalase koolituse reguleerimiseks moodustada vabariigi valitsuse juurde valitsuse liikmetest, tööandjate ja töövõtjate ning koolitajate esindajatest koosnev täienduskoolituse nõukogu.
6. Käivitada täiskasvanutele mõeldud tööalase ümber-, täiend- ja jätkuõppe süsteem, mis pakuks koolitust nii töötutele, töötajatele, neile, kes tahavad parandada oma positsiooni tööjõuturul, kui ka edukatele, kuid end pidevalt arendada soovivatele inimestele.
7. Teha maavalitsustele ja omavalitsuse liitudele ettepanek kolmepoolsete (majandus-, haldus- ja haridusstruktuurid) maakondlike foorumite töö käivitamiseks ning informeeriva ja koordineeriva üksuse loomiseks maakonnas.
8. Loodavat maakondlikku täiskasvanute koolituse süsteemi tuleb kasutada regionaalpoliitika teostamise konkreetse vahendina. Vaja on rakendada meetmeid riiklike institutsioonide, ministeeriumide, tööandjate liitude ja vabariiklike omavalitsus- ja haridusesinduste koostööks täiskasvanuhariduse kavandamisel, korraldamisel ja finantseerimisel.

9. Luua kõikidele huvigruppidele kättesaadav täiskasvanukoolituse andmebaas, mis annaks ülevaate koolitusturust ja võimaldaks orienteeruda koolituspakkumistes.
10. Koolitusturul pakutavate teenuste kvaliteedi tõstmise ühe vahendina kehtestada täiskasvanute koolitajate kvalifikatsiooninõuded ja luua kvalifikatsiooni omandamise ja täiskasvanute koolitaja kutse omistamise süsteem.
11. Eesti täiskasvanud elanikkonna tööharidust käsitlevate probleemide järjepidevaks analüüsimiseks ja nende lahendamisele orienteeritud koostöö edendamiseks otsustati foorum kujundada regulaarseks, igal aastal kooskäivaks töövormiks. Järgmine täiskasvanuhariduse foorum toimub ETKA "Andras" eestvõtmisel 1998.a. sügisel.

Käesolev lõppdokument edastada:

- 1. Riigikogu kultuurikomisjon**
- 2. Täiskasvanute koolituse nõukogu**
- 3. EV ministeeriumid**
- 4. Maakondade ja linnade valitsused**
- 5. Tööandjate ja töövõtjate liidud**
- 6. Omavalitsuste, koolitajate ja personalitöötajate ühendused**
- 7. EV parteid ja erakonnad**
- 8. Haridusfoorum '98 toimikond**
- 9. EV Tööturuamet**

Projekti teised põhitäitjad:

Nimi	Eesnimi	Teadus- kraad	Asutus	Grandiprojektis osalemise aeg	Ametikoht	Allkiri
1) Pärnapi	Eve	-	TPÜ	1998 – 100%	Teadur	
2) Lõhmus	Merle	-	ETKA Andras	1999 – 20%	Arenduskesk use juhataja	
3) Vana	Kalle	M.A.	TPÜ THK	1999 – 10%	Koolitusjuht	
4) Märja	Talvi	Ph.D.	TPÜ	1999 - 65%	Emeriitp- rofessor	
5) Jõgi	Larissa	Ph.D.	TPÜ	1999 – 5%	Akadeemiline prorektor	
6)						
7)						
8)						

Vorm 11

Grandiprojekti nr. 3528 kulude aruanne* 1998-1999.a.*

	1.aasta	2.aasta	3.aasta	4.aasta	Kokku
Töötasu	34100	30000			64100
Sots.maks + ravikindlustus (33% töötasust)	11253	9900	0	0	21153
Stipendiumid					0
Asutuse üldkululõiv	9812	8250			18062
Aparatuur					0
Kirjastamine					0
Välislähetused	5233	5401			10634
Muud majandamis- ja tegevuskulud	5018	1449			6467
Kokku	65416	55000	0	0	120416

*Tabelis palume esitada iga aasta tegelikud kulutused vastavalt aastaaruannetele (vorm 7).

Komandeeringud

Grandi rahadega oli kaha aasta jooksul võimalik teha kaks välissõitu:

1. 1998. aastal Belgiasse, kus T. Märja osales Leuveni Katoliiklikus Ülikoolis läbi viidud Täiskasvanuhariduse Poliitika, Praktika ja Uuringute Rahvusvahelise Instituudi seminaril (T. Märja kuulub ühtlasi nimetatud Instituudi asutajaliikmete hulka). Osalemine oli eelkõige mõeldud rahvusvahelise materjali kogumiseks. T. Märja osales seminari töögrupis, kus arutati täiskasvanuhariduse osa üleminekuriikides ja -perioodil (see, et täna toimuvad ühiskonnas suured muudatused seoses ülemineku perioodile, pole iseloomulik mitte ainult nn. Endise Ida-bloki riikidele, vaid ka arenenud tööstusmaadele, kus toimub üleminek industriaalühiskonnast infoühiskonda) ning kontsentreeruti võimalusele töötada välja ühised teoreetilised alused ülemineku kergendamiseks. Kasu sellisest üritusest on märksa laiem Eesti täiskasvanuharidusele kui antud uuringu tarbeks. Grandi rahade eest tasuti sõidu raha 5233 krooni ulatuses, ülejäänud kulud kattis ETKA 'Andras'.
2. Teine väliskomandeering toimus 1999. aastal Soome. T. Märja osales Soome kui Euroopa Liidu president/eesistujamaa poolt Tampere korraldatud täiskasvanuhariduse alase riikidevahelisest konverentsist. Osalemine sellel konverentsil oli otseselt seotud grandi teemaga. Ühtlasi oli antud komandeeringu raames võimalik laiemalt tutvuda uuemate saavutustega Soome täiskasvanuhariduses ning osaleda Soome II Täiskasvanud Õppija Nädala avamisel. Komandeeringu kogu maksumus kaeti grandi arvelt summas 5401 krooni.

Talvi Märja, emeriitprofessor

Grandihoidja

Avaldatud ja/või avaldamiseks vastuvõetud artiklid

1. **Märja, T.** 1998. Eessõna P. Jarvis'e raamatu **Adult and Continuing Education. Theory and Practice** eestikeelsele tõlkele ning raamatu tõlkimine (331 lk.).
2. **Märja, T.** 1999. Seeria artikleid Euroopa Täiskasvanuhariduse Käsiraamatus **Europahandbuch Weiterbildung/European Manual of Continuing Education (EuHWP)**, Luhterand, Neuwied.
Part 30 - ESTONIA:

30.30.110	Continuing Education and Universities (7 pages, kaasautor L. Jõgi)
30.30.150	Research in Adult Continuing Education (9 pages)
30.30.200	Problems and Perspectives (5 pages)
30.40.10	Statistical Part (1 page)
30.40.20	Laws (5 pages)
30.40.30	Financial Aspects of Continuing Education (2 pages)
30.40.40	Providing Bodies (1 page)
30.40.50	Institutes (4 pages)
30.40.50.10	Training Centres (4 pages)
30.40.50.20	Documentation Centres (1 page)
30.40.50.30	Institutes of Research (2 pages)
30.40.60	Reviews, Critical Reading (2 pages)
- T. Märja poolt toimetatud artiklid osas 30 - ESTONIA:**

30.30.130	J. Ginter, Adult Education in Rural Areas (12 pages)
30.30.120	M. Lõhmus, Vocational Training and Continuing Education for Adults (17 pages)
30.30.140	K. Indre. Continuing Education of Teachers. Problems of the Years of Transition (16 Pages)
3. **Märja, T.** 1999. Equality of Opportunities. In: Ability to meet Future Challenges through Continuing Education in Europe. Dokumentation der Veranstaltung vom 16. – 18. Mai 1999, Sclos Waldthausen bei Mainz, pp. 76–77.
4. **Märja, T.** 1999. Five Keywords in Adult Education: Policy of Adult Education; Work-related Education; Adults as Subjects of Self-development; Concept of Adult Education; Methodology of Leadership Training. In: 'Glossary of Adult Education', Amersfort, The Netherland.
5. **Lõhmus, M.** 1998. The role of AEAE 'Andras' in Promoting Adult Education in Estonia. In: Adult Education and Development. 50/1998. Bonn: IIZ/DVV. Pp 246 – 249.
6. **Lõhmus, M.** 1999. Vocational Training and Continuing Education for Adults. In: Europahandbuch Weiterbildung/European Manual of Continuing Education (EuHWP), Luhterand, Neuwied.
Part 30 - ESTONIA: 30.30.120

7. **Lõhmus, M.** 2000. Kvaliteedijuhtimise probleeme koolis (kaasautor L. Türrpuu). Haridus, nr. 1, 2000, lk.
8. **Jõgi, L.** 1998. Distance Education in Estonian Adult and University Education: Open and Distance Learning – Bridge from the 1990s to the Year 2000 and Beyond. Achievements and Perspectives. Budapest. Pp. 159 – 163.
9. **Jõgi, L.** 1998. Lifelong Learning as a Principle in Adult and Higher Education in Estonia. Lifelong Learning in Changing Society: Challenges and Contradictions. Kaunas.
10. **Jõgi, L.** 1999. Continuing Education and Universities. In: Europahandbuch Weiterbildung/European Manual of Continuing Education (EuHWP), Luhterand, Neuwied. Part 30 - ESTONIA: 30.30.110
12. **Jõgi, L.** 1999. Pidevõppe kontseptsioon ja selle rakendamise võimalused täiskasvanute hariduses. Sotsiaaltöö, 1999. Lk. 3 – 5.
13. **Pärnapuu, E.** 1998. Job-related Adult Education in Estonia. In: Adult Education and Development. 50/1998. Bonn: IIZ/DVV. Pp 236 – 241.

Avaldamiseks vastu võetud artiklid:

1. **Märja, T.** Adult Education in Estonia: History; Present System of Organisation; Public Administration, Legal and Financial System of Adult Education; Most Important Co-ordinating Bodies; Most Relevant Literature. In: Hungarian Lexicon on Adult Education and Training, Hungary.
2. **Märja, T.** The Role and Organisation of Adult Education in the Countries in Transition. Research Materials. EAEA Andras, Tallinn and Sečen.
3. **Märja T., Vooglaid Ü.** Education and Training for Adults in the Baltic States. In: International Encyclopaedia of Adult Education and Training, Second Edition
4. **Märja T., Vooglaid Ü.** Adult Education in Estonia. In: Adult Education and Training in Europe /Ed. Peter Jarvis, Second Renewed Edition

Annotatsioon

Uuring *Täiskasvanuhariduse roll Eesti ühiskonna arengus ning integreerumisel Euroopa Liiduga* kavandati kaheaastasena ning selle eesmärkideks oli:

- selgitada välja Eesti täiskasvanuhariduse seis ühiskonnas ning võrrelda seda Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide täiskasvanuhariduse seisuga,
- koostada täiskasvanute koolitusasutuste andmebaas,
- töötada välja mudel efektiivselt funktsioneeriva täiskasvanuhariduse süsteemi koordineerimiseks ja juhtimiseks

Enamus töö mahust kulus 'seisu' väljaselgitamisele. Selle teema all analüüsiti hariduspoliitilisi dokumente, täiskasvanuhariduse õigusruumi (seadusandlust), täiskasvanuhariduse finantseerimist ja täiskasvanuhariduse alaseid üritusi Eestis, samuti täiskasvanuhariduse struktuuri, koolitusvõimalusi Eestis ning uuendusi ja arengut täiskasvanukoolituses. Põhiline osa toimus praktilise ja teoreetilise uuringuna.

Andmebaasi koostamine oli töömahukas, millest paraku aruandes kajastub vaid web'i lehekülje aadress (Vt. <http://www.andras.ee/abaas.htm>). Ometi kasutati andmebaasi kantud koolitusasutusi ka teiste uuringu eesmärkide saavutamiseks, eelkõige koolitusvõimaluste ja täiskasvanuhariduse alaste uuenduste väljaselgitamisel.

Täiskasvanuhariduse koordineerimise ja juhtimise mudel esitatakse vaid ühe võimaliku variandina, kuna vahepealsetel aastatel toimunud mitmed haridusministrite vahetused pole hariduspoliitilist selgust täiskasvanuharidusse toonud. Viimased sammud, eelkõige uue Täiskasvanuhariduse Nõukogu loomine ning selle funktsioonide oluline tähtsustamine Täiskasvanute koolituse seaduse muudatustega, annab lootust struktuuri korrastamiseks ja juhtimise efektiivsemaks muutmiseks.

Euroopa Liiduga seonduvat käsitletakse antud töös eelkõige näitliku materjalina. Tõsine töö nendega ning võimaluste otsimine sealt eeskuju võtta toimub töö teisel etapil.

Talvi Märja, emeriitprofessor
Grandihoidja

Executive Summary

The research project *The Role of Adult Education in the Development Process in Estonia and in Integration with European Union* was planned for two years and its aims were established as follows:

- to study the situation and status of adult education in Estonia, and compare it with the situation in the European Union and its member states,
- to compose the data base of adult education institutions in Estonia,
- to elaborate an effectively functioning model for co-ordination and control of the adult education system.

Most of the work was done for studying 'the situation'. Under the subject political documents were analysed; adult education legislation and financing, also activities and innovations in the field of adult education and training in Estonia were studied.

Composing of the adult education database was a considerable task to fulfil, the database itself can be found on web site: <http://www.andras.ee/abaas.htm>. Adult training centres, mentioned in data- base, were put to use in research for other reasons – to collect data about possibilities, also innovations in adult education in Estonia.

A model for co-ordination and control of adult education is proposed only as one of the possibilities, as in the meantime the changes in the Ministry of Education (three new ministers) didn't help to stabilise the situation. The latest steps in the field, first and foremost foundation of the new National Council of Adult Education, the importance attached to the Council functions according to changes in the Act of Adult Education, gives hope, that the structure of adult education is going to be fixed soon.

Materials about adult education system in the European Union and its membership are mostly used as examples. In the second stage of the research work with them will continue.

Talvi Märja, Professor emeritus

Grant holder